

Педагогічна освіта

УДК 37.017.4-057.87

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18525603>

**Змістові аспекти національно-патріотичного виховання
учнівської молоді**

Світлана Івах,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7812-9988>

Ірина Паласевич,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-0596-6835>

Прийнято: 15.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

***Анотація.** У статті висвітлено ключові аспекти національно-патріотичного виховання, орієнтованого передусім на формування патріотичних цінностей і національної свідомості учнівської молоді. Підкреслено, що воно ґрунтується на глибокому культурно-історичному досвіді українського народу, збереженні та переданні його унікальних традицій, звичаїв, духовної спадщини й вікової мудрості.*

Обґрунтовано, що сучасна система національно-патріотичного виховання молоді вибудовується як цілісна триєдина модель, у якій теоретична підготовка тісно інтегрується з практичною соціальною діяльністю. Громадсько-

патріотична компонента сьогодні орієнтується на формування активної соціальної суб'єктності та медіаграмотності, що забезпечує стійкість особистості в умовах інформаційної війни та складних соціальних трансформацій. Водночас військово-патріотичне виховання еволюціонує від репродуктивного вивчення теорії до практико-орієнтованого вишколу, де героїка минулого та подвиги сучасних захисників слугують етичним і мотиваційним підґрунтям становлення свідомого громадянина.

Визначальну роль у цьому процесі відіграє духовно-моральна домінанта, яка виступає внутрішнім стрижнем становлення особистості. Саме вона забезпечує глибоку інтеріоризацію національних цінностей, перетворюючи знання про державність, мову та етнокультурні традиції на стійкі внутрішні переконання й особистісну життєву філософію. Узагальнювальним концептуальним чинником усієї системи виступає українська національна ідея, яка сприяє формуванню морально зрілої, відповідальної та патріотично налаштованої молоді, спроможної до активної участі в державотворенні й захисті національних інтересів.

Як перспективний напрям подальших наукових розвідок визначено аналіз інноваційних форм та методів національно-патріотичного виховання учнівської молоді у позакласній виховній роботі закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, громадсько-патріотичне виховання, військово-патріотичне виховання, духовно-моральне виховання, національна ідея, патріотизм, національна свідомість, учнівська молодь.

Content aspects of national-patriotic upbringing of youth

Svitlana Ivakh,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of General Pedagogy and Preschool Education Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-7812-9988>

Iryna Palasevych,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of General Pedagogy and Preschool Education Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-0596-6835>

***Abstract.** The article highlights key aspects of national-patriotic education, primarily focused on the formation of patriotic values and national consciousness among students. It emphasizes that this process is grounded in the profound cultural and historical experience of the Ukrainian people, as well as the preservation and transmission of their unique traditions, customs, spiritual heritage, and age-old wisdom.*

It is substantiated that the modern system of national-patriotic education for youth is being structured as a comprehensive triune model, in which theoretical preparation is closely integrated with practical social activity. Today, the civic-patriotic component focuses on developing active social agency and media literacy, ensuring personal resilience amidst information warfare and complex social transformations. Simultaneously, military-patriotic education is evolving from the reproductive study of theory toward practice-oriented training, where the heroism of the past and the deeds of modern defenders serve as the ethical and motivational foundation for the development of a conscious citizen.

A defining role in this process is played by the spiritual and moral dominant, which serves as the internal core of personality development. It is this element that ensures the deep interiorization of national values, transforming knowledge of statehood, language, and ethno-cultural traditions into steadfast internal convictions and a personal philosophy of life. The overarching conceptual factor of the entire system is the Ukrainian national idea, which facilitates the formation of morally mature, responsible, and patriotically minded youth capable of active participation in state-building and the protection of national interests.

The analysis of innovative forms and methods of national-patriotic upbringing for students in extracurricular activities at general secondary education institutions has been identified as a promising direction for further scientific research.

Keywords: *national-patriotic education, civic-patriotic education, military-patriotic education, spiritual and moral education, national idea, patriotism, national consciousness, student youth.*

Постановка проблеми. У сучасних суспільно-політичних реаліях, які характеризуються тривалою збройною агресією та складними геополітичними трансформаціями, особливої актуальності набувають питання виховання молодого покоління. А саме надзвичайно важливим завданням постає формування цілісної особистості з розвиненою суб'єктною позицією – громадянина, здатного до критичної рефлексії, медіаграмотності та свідомого ціннісного вибору в інтересах зміцнення української державності, що в свою чергу висуває нові вимоги до освітнього простору, актуалізує потребу модернізації системи національно-патріотичного виховання.

Згідно з положеннями Стратегії національно-патріотичного виховання, цей напрям визначено фундаментальним пріоритетом не лише державної політики України, а й побудови свідомого громадянського суспільства у ній. В основі сучасної виховної парадигми лежать фундаментальні аксіологічні засади:

національна самобутність, воля, соборність та людська гідність. Тобто вітчизняна виховна система сьогодні переорієнтовується на формування у молодого покоління високої правової культури, усвідомлення обов'язку щодо захисту державного суверенітету та органічну інтеграцію особистості в європейський демократичний простір [12].

Актуальність означеної проблеми підкріплюється нагальною потребою в консолідації українського народу у відповідь на виклики сьогодення, переходу від декларативних форм виховання нашої молоді до дієвих, праксеологічних моделей. Це зумовлює необхідність чіткої концептуалізації змістових аспектів патріотичного становлення учнівської молоді, де теоретичні знання про державність поєднуються з активною соціальною практикою, волонтерською діяльністю та готовністю до захисту своєї Батьківщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади національно-патріотичного виховання, а також механізми формування національної самосвідомості особистості обґрунтовані в спадщині корифеїв української педагогічної думки. Зокрема, ідеї Г. Ващенка щодо гармонійного поєднання національного й загальнолюдського, концепція «рідної школи» І. Огієнка та С. Русової, а також гуманістичні принципи К. Ушинського, В. Сухомлинського дають підстави розглядати патріотизм як природну потребу особистості в ідентифікації з власним народом.

У сучасних наукових розвідках ці класичні ідеї трансформуються відповідно до вимог часу. У контексті історико-філософського осмислення морально-етичних основ патріотичного становлення особистості Л. Бережний [2] здійснює ґрунтовний аналіз духовних передумов формування національної ідентичності. У межах запропонованого підходу простежується еволюція уявлень про людську гідність, відповідальність перед спільнотою та спадкоємність поколінь, що утворюють аксіологічний фундамент виховання

молоді. Особлива увага приділяється ролі цінностей як чинників внутрішньої консолідації суспільства у періоди історичних випробувань.

Проблематика духовного розвитку народу крізь призму виховання особистості посідає центральне місце у наукових міркуваннях, запропонованих І. Бехом [3]. Патріотизм у цій концепції трактується як внутрішній імператив саморозвитку людини, що зумовлює прийняття системи національних і загальнолюдських цінностей. Завдяки такому баченню громадянські ідеали набувають статусу особистісно значущих смислів і визначають активну життєву позицію учнівської молоді.

Актуальні зміни у змісті підготовки старшокласників до захисту держави в умовах повномасштабної війни розкриває у своєму дослідженні К. Журба [8]. Науковий аналіз спрямовується на поєднання історичної пам'яті, героїчних традицій українського війська та формування практичної готовності молоді до виконання конституційного обов'язку. Такий формат виховання розглядається як підґрунтя розвитку відповідальної громадянської суб'єктності.

Питання оновлення теоретико-методичних засад виховної роботи в закладах загальної середньої освіти комплексно висвітлюють у своїй праці С. Кушнірук та ін. [11]. У центрі уваги дослідників перебувають механізми модернізації змісту, форм і педагогічних технологій, здатних забезпечити єдність навчального та позакласного впливів. Реалізація таких підходів спрямовується на формування громадянської активності, соціальної відповідальності й стійкості молоді до інформаційних загроз.

Вагому роль українознавчого виміру у зміцненні національної ідентичності в умовах війни аргументовано розкриває О. Газізова [7]. У дослідженні підкреслюється значення історичної пам'яті, культурної тяглості та світоглядної визначеності як чинників формування патріотично зорієнтованої особистості. Посилення національного нарративу розглядається як необхідна передумова духовної стійкості учнівства.

Осмислення виховного потенціалу мистецтва в сучасних соціальних реаліях представлено у науковій позиції О. Кіян [9]. Через залучення здобувачів освіти до художньо-культурної спадщини та символічних образів відбувається глибоке емоційне прийняття національних цінностей. Такий підхід дозволяє розглядати мистецькі практики як ефективний інструмент розвитку громадянської свідомості та почуття причетності до долі держави.

Комплекс психолого-педагогічних передумов становлення духовності та національної самосвідомості молоді окреслюють у своїй роботі І. Білосевич та ін. [4]. Увагу зосереджено на взаємодії освітнього середовища, родинного впливу та ширшого соціокультурного простору, що забезпечують перехід суспільних норм у внутрішні переконання. Багатовимірність таких чинників сприяє формуванню цілісної системи ціннісних орієнтацій особистості.

Переосмислення завдань патріотичного виховання в умовах воєнного періоду стає предметом аналізу, запропонованого О. Вітківською [6]. Дослідниця наголошує на необхідності вироблення стратегій, що розвивають громадянську відповідальність, критичне мислення та готовність молоді до участі у захисті держави. Освітній простір при цьому набуває значення середовища формування життєвої позиції.

І. Устименко [15] досліджує зв'язок патріотичного виховання із реальною суспільною практикою в реаліях війни. У центрі уваги перебуває перехід від декларативних форм до діяльнісних моделей, які передбачають участь учнів у волонтерських і громадських ініціативах. Подібна орієнтація сприяє набуттю досвіду відповідальної взаємодії з державою.

Необхідність оновлення інституційних підходів до реалізації державної політики у сфері виховання аргументовано обґрунтовують Т. Бевз та ін. [1] Запропонована система рекомендацій передбачає посилення співпраці між освітніми установами та громадянським суспільством, а також урахування

сучасних безпекових викликів. У результаті очікується формування покоління молоді, здатної до активної участі у державотворчих процесах.

Як відомо, у сучасній педагогічній науці утвердилася думка про необхідність моделювання інтегрованого виховного середовища як життєздатної системи, що забезпечує трансформацію зовнішніх соціокультурних норм у внутрішні переконання зростаючої особистості. Такий простір має функціонувати не лише як ретранслятор національних культурних цінностей, а й як механізм їхньої глибокої інтеріоризації, що можливе тільки за умови впровадження інноваційних педагогічних технологій – інтерактивних методів, проектної діяльності та цифрових інструментів, що здатні активно впливати на емоційно-ціннісну сферу учнівської молоді.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри ґрунтовне висвітлення теоретичних засад національно-патріотичного виховання учнівської молоді у вітчизняному науковому дискурсі, його практичне змістове наповнення потребує подальшої деталізації та адаптації до динамічних суспільних трансформацій. З огляду на це, **метою статті** визначено аналіз основних змістових аспектів національно-патріотичного виховання учнівської молоді в контексті сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виховання сучасної молоді має ґрунтуватися на пріоритетності національних прагнень та інтересів держави. Глибоке осмислення та рефлексивне опанування духовної спадщини народу, вивчення тяглості його історичного поступу, а також шанобливе ставлення до культурних надбань і традицій є фундаментом для формування національної ідентичності. Саме така ціннісно орієнтована основа створює необхідні передумови для плекання почуття національної гідності, гордості за власну державу та високої самосвідомості особистості, що трансформує знання про минуле у власну активну патріотичну позицію.

Бути патріотом, як підкреслює К. Чорна, – значить духовно піднятися, усвідомити безперечну цінність Батьківщини. Національна свідомість, яка виявляється в глибинному усвідомленні народом своєї етнічної приналежності та унікальності історичної долі, є невід’ємною ознакою суб’єктності кожної нації. Формування справжньої національної самосвідомості можливе лише за умови духовного осмислення феномену Батьківщини, оскільки «Вітчизна – це дух народу в усіх його проявах і творіннях, а національність відображає своєрідність цього духу» [18, с. 12 – 14]. Відтак, патріотизм постає не як зовнішня формальна вимога, а як внутрішній стан особистості, що визначає її життєву траєкторію.

У цьому контексті Б. Ступарик розглядає національно-патріотичне виховання як цілісний процес творення та безперервного духовного вдосконалення особистості, основна мета якого полягає в підготовці громадянина, який усвідомлює свою національну приналежність, пишається нею, розуміє свою відмінність від інших народів (без зневаги до них), шанує свою землю, мову та культуру, дбає про їхній розвиток і здатний захищати їх від посягань зовнішніх сил [14, с. 39]. Як підкреслює науковець, завдяки належно організованому національно-патріотичному вихованню «...формується повноцінна особистість, суверенна індивідуальність, яка цінує власну громадянську, національну та особисту гідність, совість і честь» [14, с. 38].

Вагомим внеском у розбудову сучасної виховної парадигми є концепція О. Вишневського, згідно з якою національно-патріотичне виховання базується на ієрархічній системі цінностей. До їх переліку вчений відносить українську національну ідею, державну незалежність, національну гідність та історичну пам’ять. Особливий акцент дослідник робить на «дієвому патріотизмі», що виявляється через повагу до державної символіки, мови, Конституції України, а також через «конструктивну участь особистості в процесах державотворення» [5, с. 188].

Науковець переконливо доводить, що національно-патріотичне виховання в органічній єдності з моральним складником становить фундамент усього освітнього процесу. Саме цей синтез детермінує зміст національного виховного ідеалу українця, який О. Вишневський услід за відомим педагогом Г. Ващенком визначає як «Служіння Богові й Україні» [5, с. 189].

Вважаємо, що стрижневим компонентом сучасної системи національно-патріотичного виховання є національна ідея. Її змістовне наповнення охоплює такі складники, як національна окремішність, самосвідомість, мова, культура, ментальність, а також воля до реалізації національної мети та утвердження державності. За своєю сутністю національна ідея відображає глибинний рівень самоусвідомлення народу, репрезентуючи цілісну систему його ціннісних орієнтацій. Водночас вона визначає спрямованість національного мислення та здатність суспільства до ідентифікації й реалізації загальнонаціональних інтересів.

Хочемо зацентувати, що зміст національної ідеї не є статичним; він перебуває в постійній еволюції. У відповідь на виклики сьогодення він збагачується, конкретизується та переосмислюється, наповнюючись новим розумінням перспективних цілей, державних пріоритетів, а також засобів і шляхів їх досягнення в умовах глобальних трансформацій.

Поділяємо позицію Б. Ступарика стосовно того, що національна ідея як відображення духовного стану народу та його ментальності формується під безпосереднім впливом традицій, культури й усього середовища людського буття, водночас здійснюючи активний зворотний вплив на них як джерело культурно-історичної динаміки нації, потужний внутрішній чинник її відродження та вищій вияв національної свідомості. Важливою вважаємо і обґрунтовану вченим думку про те, що практична реалізація національної ідеї можлива лише за умови забезпечення духовної спадкоємності поколінь та неперервності національної культури. Адже, на його переконання, «...українська

національна ідея мусить увійти в основу виховання українських поколінь, стати для них новою релігією, увійти в їхню кров» [14, с. 40]. Цінною для нашої виховної практики вважаємо і думку Б. Ступарика про те, що «...виховання державотворчих рис, об'єднання всіх українців в одну спільноту, що прийнята єдиними творчими прагненнями і високим патріотизмом, мусить стати головним завданням школи, держави та всіх громадських установ і організацій» [14, с. 3].

Зазначимо, що у Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді виокремлено такі основні його компоненти: громадсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання. Деталізуємо їх змістові аспекти.

Так, *громадсько-патріотичне виховання* в системі національно-патріотичного становлення особистості розглядається як багатогранний процес, спрямований на формування фундаментальних засад громадянської свідомості та національної ідентичності. В основі цього компонента лежить розвиток правової культури, що передбачає не лише глибоке знання конституційних норм та повагу до державних символів України, а й усвідомлення нерозривного зв'язку між індивідуальними правами та соціальною відповідальністю [11, с. 27].

Функціональне спрямування громадсько-патріотичного виховання полягає в активізації соціальної суб'єктності молоді, що виявляється через її залучення до волонтерської діяльності, проектів громадського самоврядування та інших форм суспільно корисної праці. Участь у таких ініціативах, а також у пластових вишколах дають змогу трансформувати теоретичні знання у практичні навички самоорганізації, лідерства, командної взаємодії та відповідального прийняття рішень.

Особливої актуальності зазначені процеси набувають у період ранньої юності, оскільки для старшокласників громадсько-патріотичне виховання стає фундаментом майбутнього професійного та життєвого самовизначення. У цьому віці акцент зміщується з репродуктивного засвоєння знань на розвиток

критичного аналізу суспільно-політичних подій. Пріоритетним завданням виховної роботи зі старшокласниками є трансформація патріотичних почуттів в усвідомлену громадянську компетентність, що передбачає готовність до виконання конституційного обов'язку та активної участі в житті громади.

В умовах сучасних викликів, зумовлених глобальною цифровізацією та веденням інформаційної війни, цей процес обов'язково включає розвиток медіаграмотності та навичок фактчекінгу. За твердженням І. Червінської, здатність молоді ідентифікувати маніпулятивні технології та протидіяти деструктивним інформаційним впливам є запорукою збереження цілісності національної ідентичності [17, с. 184].

Таким чином, громадсько-патріотичне виховання забезпечує перехід від пасивної приналежності до держави до активної громадянської позиції. Виховання толерантності, критичного мислення та відданості демократичним цінностям у комплексі формує особистість, здатну до свідомого життя в демократичному суспільстві.

Другою важливою складовою національно-патріотичного виховання є *військово-патріотична компонента*, зміст якої визначається Конституцією та законами України, військовою Присягою та відповідними статутами. Цей напрям орієнтований на формування готовності до військової служби як особливого виду державної діяльності. У науковому дискурсі військово-патріотичне виховання визначається як багатовекторна та скоординована діяльність державних інституцій і громадських організацій, спрямована на розвиток високої патріотичної свідомості, вірності Вітчизні та готовності до виконання конституційного обов'язку із захисту національних інтересів [10].

У контексті педагогічного процесу особливої ваги набуває трактування військово-патріотичного виховання як цілеспрямованого й організованого алгоритму підготовки учнівської молоді, зокрема старшокласників, до проходження служби у Збройних Силах України. Ключовою метою цього

напряму є не лише трансляція мілітарних знань, а й розвиток патріотизму як базової духовно-моральної та соціальної цінності. Це передбачає формування професійно значущих якостей, дисциплінованості та високої відповідальності, що виявляються у готовності до активного служіння суспільству як у мирний час, так і в умовах воєнного стану [8, с. 18].

Реалізація зазначеної мети актуалізує низку завдань, з-поміж яких найважливішими вважаємо:

– проведення науково обґрунтованої управлінської та організаторської роботи зі створення умов для ефективного військово-патріотичного виховання молоді;

– культивування поваги до історичного минулого та традицій військової служби, що сприяє підвищенню її престижу серед молоді;

– удосконалення механізмів виховної роботи, здатних забезпечити нерозривний зв'язок між патріотичною підготовкою молоді та її подальшою адаптацією до умов військової служби.

Зазначимо, що на сучасному етапі цей напрям еволюціонує від репродуктивного вивчення теорії до практико-орієнтованого вишколу нашої молоді. Його практична складова реалізується в межах оновленого курсу «Захист України», у процесі вивчення якого здобувачі освіти формують компетентності з тактичної медицини, мінної безпеки, основ аеророзвідки та застосування сучасних технологічних засобів оборони. Вагомим компонентом цього предмета, як зазначають С. Кушнірук, В. Вишківська та А. Ремньова, є також опанування знань про інформаційну війну та інформаційну безпеку, а також формування практичних умінь реагування на ворожі інформаційно-психологічні операції [11, с. 28].

Не менш актуальним й таким, що потребує виокремлення сьогодні, є поняття *героїко-патріотичного виховання*. Воно передбачає прищеплення молоді високих ідеалів служіння народові та готовності до героїчних звершень

заради суверенітету держави. Орієнтуючись на знаменні історичні дати та бойові традиції українського війська від княжої доби й козацтва до сучасних героїв-захисників, цей напрям формує у молодого покоління почуття гордості за національні звитяги. Варто підкреслити, що героїко-патріотичне виховання передбачає не лише залучення молоді до оволодіння військово-технічними знаннями та фізичного самовдосконалення, а й виховує громадянина-патріота з глибинним розумінням громадянського обов'язку.

Зазначимо, що практична реалізація героїко-патріотичного виховання у закладах освіти сьогодні трансформується у нові форми (до прикладу, «Жива історія» – залучення учнів до запису інтерв'ю з ветеранами та волонтерами; створення інтерактивних мап або віртуальних музеїв; участь у дитячо-юнацькій військово-спортивній грі «Сокіл» («Джура»), де героїка предків (козацькі традиції) поєднується з сучасними змаганнями з орієнтування, стрільби та витривалості.

Вважаємо, що саме такий комплексний підхід дозволяє інтегрувати індивідуальні прагнення особистості до самореалізації з потребами національної безпеки, де героїка минулого стає етичним орієнтиром для сучасного захисника Батьківщини.

Ще одним важливим складником національно-патріотичного виховання є *духовно-моральна домінанта*, що виконує роль внутрішнього стрижня національно-патріотичного становлення особистості. Вона поєднує загальнолюдські чесноти – чесність, гідність, справедливість, жертвність – із питомо українськими ідеалами – волелюбністю, прагненням до свободи, національною самосвідомістю. Моральний вимір цього компонента передбачає чітке усвідомлення відповідальності перед собою, родиною та суспільством, тоді як духовний вимір забезпечує живий зв'язок із поколіннями, шанобливе ставлення до рідної мови, традицій та історичної пам'яті, що складають унікальний культурний код України [3].

Такий духовно-моральний вектор національно-патріотичного виховання наповнює освітній процес глибоким етичним змістом та забезпечує емоційне сприйняття патріотичних цінностей. За умови, коли знання про минуле та державні символи проходять крізь призму індивідуальної рефлексії, вони перестають бути набором формальних фактів і стають частиною життєвої філософії. У результаті формується етична стійкість молодого людини, що виявляється у здатності зберігати вірність власним принципам та національним інтересам навіть у ситуаціях складного життєвого вибору чи зовнішнього інформаційного тиску. Ключовими складовими такого «внутрішнього стрижня», як слушно зауважує Л. Бережний, постають сформована національна ідентичність та безумовне утвердження цінності Гідності, успадкованої від ідеалів Революції Гідності як засадниче неприйняття несправедливості й приниження людської честі [2, с. 174].

На нашу думку, функціональне значення духовно-моральної домінанти у становленні громадянина є багатогранним і реалізується через три взаємопов'язані функції:

- регулятивну, яка визначає ціннісні орієнтири та спрямовує поведінку молоді на суспільно значущу, соціально відповідальну діяльність;
- мотиваційну, що слугує внутрішнім стимулом для формування й прояву активної громадянської позиції;
- захисну, яка забезпечує духовно-ціннісний бар'єр проти сторонніх деструктивних ідеологічних впливів, маніпулятивних інформаційних практик і проявів ціннісного нігілізму.

У практичній площині це виявляється в усвідомленні того, що в умовах захисту державного суверенітету спільне благо може набувати пріоритету над індивідуальними інтересами. Тому залучення молоді до волонтерської діяльності, підтримка ветеранів, а також участь в ініціативах громадського самоврядування є надзвичайно важливими сьогодні, бо дають їй можливість

виявити внутрішню потребу реалізувати ідеали справедливості та відданості своєму народові.

У підсумку саме духовно-моральна насиченість виховного процесу забезпечує спадкоємність поколінь, сприяючи передачі не лише культурно-історичних надбань, а й самого «духу» нації – незламної волі до свободи, що протягом століть була й залишається визначальним чинником українського державотворення та національного самоствердження.

Висновки. Узагальнення результатів дослідження дозволяє констатувати, що сучасна система національно-патріотичного виховання молоді формується як цілісна триєдина модель, де теоретичні знання органічно поєднуються з практичною соціальною діяльністю. Громадсько-патріотична компонента сьогодні орієнтується на формування активної соціальної суб'єктності та медіаграмотності, що забезпечує стійкість особистості в умовах інформаційної війни та складних соціальних трансформацій. Водночас військово-патріотичне виховання еволюціонує від репродуктивного вивчення теорії до практико-орієнтованого вишколу, де героїка минулого та звитяги сучасних захисників стають етичним і мотиваційним орієнтиром для формування свідомого громадянина. Визначальну роль у цьому процесі відіграє духовно-моральна домінанта, яка виступає внутрішнім стрижнем становлення особистості. Вона забезпечує глибоку інтеріоризацію національних цінностей, перетворюючи знання про державність, мову та традиції на стійкі внутрішні переконання й особистісну життєву філософію. Об'єднувальним елементом цієї системи залишається українська національна ідея, яка формує морально стійку, відповідальну та патріотично свідому молодь, здатну активно брати участь у державотворчих процесах та захищати національні інтереси.

Перспективними напрямками майбутніх досліджень вважаємо аналіз інноваційних форм та методів національно-патріотичного виховання учнівської молоді у позакласній виховній роботі закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Бевз Т., Газізова О. Рекомендації для МОН України щодо реформування системи національно-патріотичного виховання учнівської молоді. *Українознавство*. 2025. № 1 (94). С. 115–125. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/322788/314885>
2. Бережний Л. Філософські аспекти морально-етичної складової національно-патріотичного виховання: історичний контекст. *Humanities Studies. Філософія*. 2025. Вип. 22 (99). С. 169 – 175.
3. Бех І.Д. Патріотизм у духовному злеті народу. *Вісник НАПН України*. 2023. № 5 (1). С. 1 – 7.
4. Білосевич І. А., Олексюк М. П., Цісарук І. В. Психолого-педагогічні умови формування національної самосвідомості та духовності учнівської молоді. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 17. С. 76–81. URL: <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/download/91/81>
5. Вишневецький О. Українська освіта на шляху реформ. Дрогобич : Швидкодрук, 2013. 448 с.
6. Вітковська О. Нові виклики патріотичного виховання учнівської молоді в умовах війни. *Вересень*. 2025. № 1 (104). URL: <https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/download/419/357>
7. Газізова О. Національно-патріотичне виховання у контексті утвердження української ідентичності в умовах війни: українознавчий контент. *Українознавство*. 2025. № 3 (96). С. 8–21. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/339615/330189>
8. Журба К. Військово-патріотичне виховання старшокласників в умовах війни. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*. 2025. № 5. С. 17 – 28.

9. Кіян О. Національно-патріотичне виховання засобами художньо-мистецької освіти в умовах воєнного стану: сучасний аспект. *Молодий вчений*. 2023. № 8 (120). С. 43–48. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/5916/5787>
10. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
11. Кушнірук С., Вишківська В., Ремньова А. Актуальні питання теорії і методики національно-патріотичного виховання у закладах загальної середньої освіти. *Молодь і ринок*. 2025. № 1 (233). С. 25 – 31.
12. Стратегія національно-патріотичного виховання. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>
13. Ступарик Б. До питання про мету національного виховання. *Джерела*. 1995. № 4. С. 3 – 10.
14. Ступарик Б. Національно-виховні традиції галицьких гімназій. *Система національного виховання як фактор цілісного розвитку особистості : Актуальні проблеми та історичний досвід*. Івано-Франківськ, 1995. С. 38 – 40.
15. Устименко І. П. Патріотичне виховання учнівської молоді, окреслене війною. *Педагогічний вісник*. 2022. № 1–2. С. 26–29. URL: https://znayshov.com/FR/14285/PP_1_2-28-31.pdf
16. Чепіль М.М. Теоретико-методологічні аспекти патріотичного виховання. *Проблеми українського національного виховання : зб. наук. пр. / за ред. Н. Скотної та М. Чепіль*. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. С. 34 – 43.
17. Червінська І.Б. Медіаграмотність молоді як складова національної безпеки в умовах війни. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні: освітні й освітньо-філософські аспекти формування історичної пам'яті : зб.*

матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2025.
С. 182 – 185.

18. Чорна К. Зміст патріотичного виховання школярів в умовах державотворчого процесу в Україні. *Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах* : матеріали звітної наук.-практ. конф. Київ, 1999. С. 12 – 14.